

Kwiatkowski: wiedza o Romach często opiera się na negatywnych stereotypach [WYWIAD]

 onet.pl/turystyka/onetpodroze/wiedza-o-romach-czesto-opiera-sie-na-negatywnych-stereotypach-wywiad/rc1g2g2,07640b54

- 8 kwietnia obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Romów
- W Polsce romska społeczność liczy około 25-30 tys. osób
- — Wiedza o Romach jest naprawdę znikoma i często opiera się niestety na negatywnych stereotypach. Często powielają je ludzie, którzy nie znają społeczności romskiej i nie mieli z nią styczności — powiedział PAP dyrektor Centrum Historii i Kultury Romów Władysław Kwiatkowski.

Polska Agencja Prasowa: Ile osób liczy obecnie romska społeczność w Polsce?

Władysław Kwiatkowski: Społeczność romską tworzy pięć grup: Polska Roma, Bergitka Roma, Kelderasz, Lowarzy oraz Sint Romowie. W ostatnim spisie powszechnym ludności ok. siedem tysięcy osób określiło się jako Romowie. Z danych Stowarzyszenia Romów w Polsce wynika, że społeczność w Polsce romska liczy około 25-30 tys. osób rozsianych po całej Polsce.

Jest także grupa polskich Romów, którzy mieszkają na terenie Niemiec, Wielkiej Brytanii i innych krajów Europy. Dla porównania na terenie znacznie mniejszej Słowacji zamieszkuje od pół miliona do miliona Romów.

PAP: 8 kwietnia społeczność romska na całym świecie i w Polsce obchodzi Międzynarodowy Dzień Romów. Jak narodziła się ta idea?

W.K.: 8 kwietnia 1971 r. w Orpington koło Londynu odbył się I. Światowy Kongres Romów (World Romani Congress). Zorganizowane przez członków Rady Cygańskiej i międzynarodowego Komitetu Romów spotkanie i towarzyszący mu festiwal muzyczny w Hampstead Heath były przełomem w historii Romów i podróżników. Delegaci na ten kongres reprezentowali społeczność romską z 25 krajów Europy.

Przyjęto program działania i po raz pierwszy — flagę Romów — czerwone koło na tle błękitnych i zielonych poziomych pasów. Błękit symbolizuje niebo, kolor zielony — ląd, naturę, a koło kojarzone czasem także z indyjską czakrą — podróż, wędrówka i życie w taborze.

Kongres przyjął pieśń "Gelem, Gelem" za hymn międzynarodowej społeczności romskiej. W 1978 r. podczas II. kongresu powstała Międzynarodowa Unia Romów (IRU) — International Romani Union.

Międzynarodowy Dzień Romów zostało ustanowione w 1990 r. na objętym patronatem UNESCO IV Kongresie Międzynarodowego Związku Romów, który odbył się w Serocku k. Warszawy — jako datę wybrano właśnie 8 kwietnia. W tym roku do obchodów włączyły się władze Warszawy — tego dnia Pałac Kultury i Nauki będzie oświetlony światłem w kolorach romskiej flagi.

Wiedza o Romach jest naprawdę znikoma i często opiera się niestety na negatywnych stereotypach. Często powielają je ludzie, którzy nie znają społeczności romskiej i nie mieli z nią styczności. Przecież w każdej społeczności żyją ludzie uczciwi, przyzwoici, ale bywają także postacie mniej chwalebne i nie można uogólniać i przenosić na wszystkich.

PAP: Centrum Historii i Kultury Romów to nowa instytucja samorządowa. Jakie są jej najważniejsze cele i plany?

W.K.: Centrum Historii i Kultury Romów to działająca od 1 lutego instytucja powołana przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Powstała dzięki staraniom Stowarzyszenia Romów w Polsce i jego siedziba została przekazana na potrzeby Centrum. Naszą misją jest badanie, dokumentowanie i upowszechnianie wiedzy o obecności Romów na ziemiach polskich, ich historii, w tym — Holokauście romskim oraz tradycyjnej i współczesnej kulturze romskiej. Centrum pielęgnuje romskie dziedzictwo kulturowe — upowszechnia je i promuje.

W grudniu 1991 r. w Oświęcimiu zorganizowano Stowarzyszenie Romów w Polsce. Chcę podkreślić, że ze stowarzyszeniem współpracuje Centrum Kultury Romów z siedzibą w Oświęcimiu. Z kolei we współpracy z Romskim Instytutem Historycznym prowadzimy

badania nad romskim Holokaustem. Bardzo istotne są działania edukacyjne, przypominamy wspólne polskie i romskie dziedzictwo historyczne i kulturowe, bo przecież zarówno Polacy, jak i Romowie byli ofiarami II wojny światowej. Chcemy budować polsko-romskie relacje oparte na rzetelnej wiedzy historycznej, a nie na stereotypach i uprzedzeniach. Głównym celem jest upamiętnienie dziejów Romów i promocja ich kultury — organizacja wystaw, koncertów.

W najbliższym czasie wraz z Instytutem Pileckiego planujemy przyznanie nagród dla osób i potomkowie osób, które podczas II wojny światowej ratowały życie i pomagały Romom. Jest co najmniej kilkanaście takich osób, które narażały swoje życie i w pełni zasługują na uhonorowanie, choćby pośmiertne. 16 maja będziemy obchodzić 80. rocznicę buntu romskich więźniów w Auschwitz i likwidacji "obozu cygańskiego" w tym obozie.

PAP: Romski Holokaust jest mało znanym, tragicznym wydarzeniem...

W.K.: Historia zagłady europejskiej społeczności Romów rozpoczęła się w 1935 r. Wówczas w III Rzeszy zaczęły obowiązywać tzw. ustawy norymberskie, według nazistów Romowie stanowili odrębną rasę. III Rzesza uznawała ich za potencjalnych przestępców. Zaliczano ich do grupy "jednostek aspołecznych". Od 1940 r. Niemcy przewieźli Romów z Rzeszy do gett dla Żydów w Generalnym Gubernatorstwie. Z terenów dzisiejszej Austrii ok. pięć tys. osób trafiło do getta w Łodzi. 9 lipca 1941 r. niemiecka policja kryminalna z Katowic skierowała do Auschwitz dziewięciu więźniów. Dwóch z nich było polskimi Romami i jednocześnie pierwszymi romskimi więźniami w obozie.

Podczas II wojny światowej Niemcy na terenie okupowanej Europy zamordowali co najmniej 500 tys. Romów — ponad 75 proc. romskiej populacji. 26 lutego 1943 r. do niemieckiego obozu zagłady Auschwitz dotarł pierwszy transport z romskimi więźniami. Utworzono tzw. Zigeunerlager — obóz cygański. Jak już wspomniałem, pierwszą próbę likwidacji obozu cygańskiego podjęli Niemcy 16 maja 1944 r. Romowie zostali ostrzeżeni o niemieckich planach. Byli uzbrojeni w noże, łopaty i kamienie. Zbuntowali się, stawili opór i nie wyszli z baraków. Esesmani przełożyli likwidację o trzy miesiące. "Zigeunerlager Birkenau" istniał do 2 sierpnia 1944 r. Tego dnia ponad cztery tysiące Romów, w tym kobiet i dzieci, zostało wywiezionych do komór gazowych. Od 1997 r. 2 sierpnia jest obchodzony Dzień Pamięci o Zagładzie Romów.

PAP: Ilu Romów zginęło w Auschwitz i na okupowanych ziemiach polskich?

W.K.: Szacuje się, że w obozie Auschwitz-Birkenau zostało zamordowanych ok. 21 tys. Romów z 14 krajów Europy. Na terenie okupowanych polskich ziem — na Mazowszu i w Małopolsce niemieccy okupanci dokonali co najmniej 130 egzekucji Romów. Masakr dokonywano w okolicy Lubaczowa, w Bielczy, Biskupcach Radłowskich, Borzęcinie Dolnym, Imbramowicach, Nagoszynie, w Szczurowej, Zahutyniu i wielu innych miejscach.

Pamięć o zagładzie Romów przez lata pozostawała zarzucona z wielu powodów. W większości przypadków Niemcy dokonywali zbrodni na Romach w odludnych miejscach, w lasach, zagajnikach i bez świadków, więc nie wykluczamy, że takich miejsc może być

więcej. Nie było list przewozowych, ofiar nie ujmowano w rejestrach, jakie zachowały się np. w przypadku transportów do obozów zagłady. Po wojnie ocaleni często nie chcieli powracać do tragicznych przeżyć. Romowie nie ufali osobom spoza taborów, więc wiedza o zbrodniach nie przedostawała się na zewnątrz, do historyków i badaczy. Do lat 70. i 80. XX w. praktycznie świat nie wiedział o romskim Holokauście.

W Polsce wydarzenia związane z zagładą romskiej społeczności zaczęto badać na większą skalę dopiero po 1989 r. ale wtedy nie żyło już wielu świadków. Spisywano relacje tych, którzy zdecydowali się przełamać wojenne traumy. Tu pomocni okazali się także badacze lokalnych dziejów, którzy w latach 90. i później ustalali okoliczności zapomnianych zbrodni. Przypomnę, że często pieśni o Zagładzie, które Romowie śpiewali w okresie wojny, są mylnie uważane za hymny, natomiast hymn Romów jest jeden — to "Gelem, Gelem".

Holokaust Romów w Polsce uznano oficjalnie w 2011 r., a Parlament Europejski dokonał tego dopiero cztery lata później. Walczyło o to wiele osób z poczuciem misji, prawdziwych pasjonatów, którzy chcieli dać świadectwo kolejnym pokoleniom. Była to długa i wyboista droga.

Rozmawiał: Maciej Replewicz

Źródło:PAP

Data utworzenia: 8 kwietnia 2024, 08:39